

Nr 24

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder
i syfte att stödja den mindre företagsamhetens
kontakter med den internationella marknaden.*

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade, likalydande motioner, nr 86 i första kammaren av herr *Sveningsson* och nr 116 i andra kammaren av herrar *Darlin* och *Nordgren*, har föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka möjligheterna att genom kreditgaranti eller på annat sätt stödja den mindre företagsamheten i vad avser dess behov av kontakter med den internationella marknaden på mässor och utställningar i utlandet samt för riksdagen snarast framlägga förslag i frågan.

Motionärerna har i motiveringen för detta yrkande bl. a. framhållit, att det från olika länders sida vidtagits omfattande ansträngningar för att hjälpa och stödja exportindustrien i fråga om den sektor av exportfrämjande åtgärder som täckes av deltagande i mässor och utställningar utomlands. För svensk exports del skulle en motsvarande effekt kunna nås genom att skapa garantier för en fond ur vilken företag med för export lämpade produkter skulle kunna erhålla lån, vilka skulle möjliggöra ett deltagande i internationella mässor och utställningar. Genom att vid utfärdande av kreditgaranti för ett dylikt lån eller vid en direkt långivning uttaga en mindre engångsavgift skulle täckning kunna erhållas för den förlustrisk som kan föreligga. Lån ur en sådan särskilt upprättad fond skulle kunna göras amorteringsfritt under förslagsvis två å tre år.

Skapandet av en fond för detta ändamål skulle, framhålles det i fortsättningen, ytterligare bidra till att skapa förutsättningar för en ökad svensk export. I och med utvidgandet av den svenska kronans konvertibilitet kommer anspråken på vårt lands valutareserv att öka, varför alla ansträngningar för att öka den svenska exporten måste vidtagas. En exportökning innebär bl. a., att det skapas förutsättningar för en förbättrad sysselsättning.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande från *Kommerskollegium*, som vid sitt utlåtande fogat yttranden av *Stockholms handelskammare*, *Skånes handelskammare* samt *handelskamrarna* i *Göteborg* och i *Gävle*. Utskottet har vidare berett tillfälle för *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*,

Svensk industriförening och *Svenska företagens riksförbund* att inkomma med yttrande i ärendet.

Motionerna har avstyrkts av kommerskollegium och de hörda handelskamrarna, medan övriga remissinstanser uttalat sig positivt beträffande en undersökning av det slag motionärerna förordat.

Kommerskollegium understryker småföretagsamhetens betydelse för produktionslivet. Icke minst i ett skede som det nuvarande har ett differentierat näringsliv med tyngdpunkten väsentligen lagd på de mindre företagsenheterna visat sig vara en ur sysselsättnings- och lokaliseringssynpunkt eftersträvansvärd strukturform. Mot denna bakgrund finns det enligt kollegium all anledning att uppmärksamma småföretagsamhetens ställning och att söka klargöra i vad mån särskild hänsyn bör tagas till densamma vid utformningen av den statliga politiken och om särskilda åtgärder erfordras för att stödja denna företagarkategori.

Kollegium erinrar om att staten genom åtgärder av olika slag redan ingripit för att stödja den mindre företagsamheten i skilda hänseenden. Sålunda lämnas statligt kreditstöd i ett flertal olika former, bl. a. genom den låneverksamhet, som utövas av företagareföreningarna och genom kommerskollegii industrilånegarantiverksamhet. Vidare har åt småindustriens exportbyrå anförtrots uppgiften att stödja den mindre företagsamhetens exportansträngningar och inom byråns ram har också vid flera tillfällen åtgärder vidtagits för att organisera detagande i mässor och utställningar i utlandet. Även på andra områden har staten både genom åtgärder av generell natur och genom stödåtgärder, som riktar sig mot enskilda företag, sökt tillvarata småföretagsamhetens intressen. I detta sammanhang erinras också om att ett förverkligande av planerna på en europeisk marknad kan komma att medföra att större krav än tidigare kommer att ställas på de mindre företagens kommersiella organisation och det synes icke osannolikt att i ett sådant läge även ökade statliga insatser kommer att visa sig erforderliga. Frågan om vilka åtgärder som kan komma att behöva vidtagas för att stödja småföretagsamhetens exportansträngningar — vari även ingår frågor om ökat deltagande i utländska mässor och utställningar och om statligt stöd härför — torde därvid få upptagas till bedömande i ett sammanhang.

Kollegium framhåller vidare, att statens medverkan för att stödja småföretagsamhetens exportansträngningar i nuvarande läge torde ha fått en i stort sett tillfredsställande utformning genom de olika åtgärder som redan vidtagits. Sålunda torde småindustriens exportbyrå ha möjligheter att, i varje fall om dess resurser förstärkes, lämna företagen det bistånd varav de är i behov för att uppnå och vidmakthålla kontakter med utländska marknader. Exportbyråns strävanden att organisera deltagande från småindustriens sida i utställningar och mässor i utlandet synes ha

givit goda resultat, och det kan knappast vara anledning att nu söka skapa andra former för statens medverkan härvidlag.

I allmänhet torde kostnaderna för de deltagande företagen icke blivit alltför kännbara, och det torde enligt kollegium finnas anledning räkna med att företagen även i fortsättningen själva i regel kan bekosta sådant kollektivt deltagande i utställningar. Skulle emellertid i enstaka fall så visa sig icke vara förhållandet, anser kollegium att frågan om statligt stöd för ändamålet i allmänhet bör lösas på annat sätt än genom lån eller kreditgarantier. Att utifrån synpunkten huruvida ett mässdeltagande kan komma att bära frukt genom beställningar bedöma kreditärenden av sådant slag måste nämligen antagas komma att bli en mycket vanskelig uppgift. En sådan bedömning lämpar sig knappast för ett vanligt kreditförfarande. Med hänsyn härtill och då kreditformen skulle medföra mycket arbete och dryga kostnader anser sig kollegium icke kunna förorda att en särskild form av statligt kreditstöd införes för detta ändamål. Skulle undantagsvis krediter för dylikt ändamål befinnas erforderliga, torde frågan få lösas inom ramen för redan befintliga former av kreditstöd till hantverk och småindustri.

Kollegium hävdar, att det statliga stöd av ekonomisk art, som i övrigt kan befinnas erforderligt i stället i möjligaste mån bör liksom hittills taga sikte på åtgärder av generell natur, men uteslutet bör dock icke vara att även bidrag skall kunna utgå till enskilda småföretag för att, om särskilda skäl för ett deltagande gör sig gällande, bereda dem möjligheter därtill. En dylik bidragsgivning torde emellertid böra anknytas till de organ som redan nu handhar hithörande uppgifter, nämligen exportbyrån och mässberedningen, varvid givetvis bör tillses att tillräckliga resurser står till förfogande för en stödverksamhet av detta slag.

Stockholms handelskammare uttalar bl. a. följande.

För en tillverkare, som utan tidigare erfarenhet vill söka sig ut på en utländsk marknad, kan det säkerligen i vissa fall vara bättre att anlita ett svenskt exporthus eller en utländsk importör än att själv söka introducera sin vara på en mässa eller annorledes. På exempelvis den amerikanska marknaden torde det i fråga om konsumtionsartiklar vara nödvändigt att etablera kontakt med importföretag, som behärska distributionskanalerna. Även om ett mäss- eller utställningsdeltagande skulle ge goda kontakter, fördras det ett omfattande och sakkunnigt arbete i fortsättningen för att utnyttja och fullfölja de upprättade förbindelserna.

I fortsättningen framhåller handelskammaren, att ökat stöd från statens sida framför allt synes påkallat, då det gäller vår kommersiella utlandsrepresentation bl. a. för att möjliggöra intensifierade insatser inom dennas specialområde, nämligen etablerandet av utlandskontakter för svensk export. Inte minst för den mindre företagsamheten har dessa organ en betydelsefull förmedlande uppgift att fylla.

Skånes handelskammare har anfört, att statlig kreditgarantigivning eller statliga lån för mässdeltagande icke vore lämpliga, utan att statens stöd åt deltagande i mässor liksom hittills borde ha formen av särskilda anslag för ändamålet och att i övrigt vanlig kreditgivning borde anlitas.

Enligt *handelskammaren i Göteborg* är bl. a. en rekommendation till småindustrien att utbjuda sina produkter genom de svenska exportföretagen avgjort att föredraga framför åtgärder i syfte att stimulera till eget deltagande i internationella mässor och utställningar.

Handelskammaren i Gävle uttalar bl. a. följande.

Såvitt handelskammaren kan bedöma, synes den av motionärerna föreslagna formen av kreditgarantier ur olika synpunkter mindre lämplig. För närvarande utgår nämligen statligt kreditstöd åt den mindre industrien i så många olika former och efter så olika regler, att handelsministern den 1 juni 1956 sett sig föranlåten att hemställa om tillkallandet av en speciell utredningsman, vilken jämte sex experter skall företaga en översyn och samordning av det statliga kreditstödet åt hantverk, småindustri och därmed jämförlig företagsamhet. Enligt vad handelskammaren under hand inhämtat, är detta utredningsarbete nu slutfört och de sakkunnigas betänkande för närvarande under tryckning.

Då således riksdagen möjligen redan under höstsessionen får taga ställning till en samordning av kreditstödet åt småindustrien, finner handelskammaren det olämpligt att nu fatta beslut om utredning om en ny form av sådant kreditstöd. Först då utredningsförslaget föreligger kan önskvärheten av ytterligare stödåtgärder bedömas.

Något aktuellt behov av den föreslagna kreditgarantien torde enligt handelskammarens mening ej föreligga då de företagare, som önska få sina produkter presenterade på utländska mässor, torde ha möjlighet att erhålla nödvändiga lån härför genom de olika företagarföreningarna i landet.

Sveriges allmänna exportförening har framhållit följande.

Motionärernas förslag torde böra bedömas mot bakgrunden av de åtgärder, som redan företagits till främjande av å ena sidan småindustriens export, å andra sidan svenskt deltagande i mässor och utställningar utomlands.

I förstnämnda hänseende må erinras om den verksamhet, som bedrivs av Småindustriens exportbyrå och Småindustriens exportråd. Dessa institutioner tillkommo år 1949 och ha till uppgift att verka för främjande av hantverkets och småindustriens export.

Småindustriens exportbyrå lämnar mindre företag kostnadsfritt råd och upplysningar i exportfrågor. En central uppgift för byrån är förmedling av kontakter mellan tillverkare och handelshus, men den anlitas i stor utsträckning även av sådana mindre industrier, som önska biträde inför planerad direktexport. I sin funktion såsom serviceorgan har Småindustriens exportbyrå ett nära samarbete med lokala företagareföreningar samt med den mindre industriens centrala organisationer. I utlandet utgöra de svenska handelskamrarna och handelssekreterarna byråns förnämsta kontaktpunkter. Småindustriens exportbyrå bedriver sin verksamhet inom Exportföreningens ram.

Byrån står under ledning av Småindustriens exportråd, vars ledamöter utses av Kungl. Maj:t och i vilket såväl den aktiva mindre industrien som staten och Exportföreningen äro representerade. För bestridande av kostnaderna för byråns och rådets verksamhet anslås varje år ett belopp av det å tionde huvudtiteln förekommande anslaget för främjande av varutbytet med främmande länder. För budgetåret 1958/59 uppgick anslaget till 91 000 kronor.

Frågor rörande svenskt deltagande i mässor och utställningar i utlandet handläggas på det allmänna planet av en sedan år 1955 inom handelsdepartementet arbetande särskild utställningsberedning. Denna, vars medlemmar utses av Kungl. Maj:t, inbegriper representanter för såväl näringslivet som berörda myndigheter och institutioner, bl. a. Exportföreningen. Ett nära samarbete upprätthålles mellan Utställningsberedningen och Exportföreningen, och en tjänsteman i föreningen är för närvarande beredningens sekreterare. Det må framhållas, att Exportföreningen sedan gammalt ser såsom en av sina uppgifter att medverka vid kollektiva svenska utställningsframträdanden i utlandet, att organisera svenska informationskontor vid utländska mässor samt att här hemma tjänstgöra som informationscentral för svenskt näringsliv i utställningsfrågor.

Såväl Småindustriens exportråd som Exportföreningen ha sedan länge sin uppmärksamhet fäst på önskvärdheten av att främja den mindre industriens deltagande i mässor och utställningar utomlands. Såsom exempel på i samråd vidtagna aktioner på detta område må nämnas Småindustriens exportbyrås deltagande i Världsutställningen i New York 1957, varvid ett antal mindre industrier presenterade sina produkter, ävensom ett samfällt svenskt framträdande i byråns regi på 1958 års mässa i Köln, med deltagande av 14 företag. Framträdandet på Kölnermässan har upprepats i år, och ej mindre än 33 företag ha därvid deltagit. De erfarenheter, som sålunda vunnits, äro avgjort gynnsamma och stimulera till fortsatta ansträngningar i samma riktning.

Motionärerna vilja tänka sig att en särskild fond tillskapas, ur vilken företag med för export lämpade produkter skulle kunna erhålla lån, vilka skulle möjliggöra ett deltagande i internationella mässor och utställningar. Genom att vid utfärdande av kreditgaranti för ett dylikt lån eller vid en direkt långivning uttaga en mindre engångsavgift skulle täckning kunna erhållas för den förlustrisk, som kan föreligga. Lån ur en sådan särskilt upprättad fond skulle kunna göras amorteringsfritt under förslagsvis två å tre år. — Exportföreningen finner en dylik uppläggning intressant men möjligen behäftad med vissa svagheter. Visserligen skulle det för ett småindustriföretag innebära en förmån att få låna medel för deltagande i en utländsk mässa eller utställning, men detta vore med den föreslagna konstruktionen närmast en lättnad för stunden. Det må i detta sammanhang nämnas att det, enligt vad erfarenheten visar, är ytterst vanskligt att i förväg bedöma effekten av ett deltagande i en mässa eller utställning. — Härtill kommer kostnaderna för den administrativa apparat, som skulle krävas för att förvalta fonden, pröva låneansökningar samt inkräva förfallna amorteringar.

Ett annat sätt att främja småindustriens deltagande i utländska mässor och utställningar vore att intensivt föröka de ansträngningar i detta syfte, som inletts i samarbete mellan Exportföreningen och Småindustriens exportråd. Frågan har varit föremål för prövning inom exportrådets arbetsutskott,

som därvid principiellt ansåg, att man borde undvika att tillskapa nya administrativa former och i stället begagna redan befintliga institutioner. Utskottet ville sålunda avstyrka inrättandet av en fond, ur vilken småföretagen skulle kunna låna medel för ifrågavarande syfte. I stället ville man tänka sig en utbyggnad av den genom Småindustriens exportbyrå bedrivna mässverksamheten samt särskilda stipendier till småindustrier, som önskade individuellt deltaga i sådana mässor och utställningar, vilka ej kunde täckas av byrån.

Till komplettering av ovanstående synpunkter vill Exportföreningen understryka, att den mycket omfattande serviceverksamheten avseende svenskt framträdande på mässor och utställningar i skilda delar av världen, som bedrivs i föreningens regi, i stor utsträckning kommer just de mindre företagen till godo.

Exportföreningen, som i princip instämmer i motionärernas uppfattning att de mindre företagens deltagande i mässor och utställningar utomlands bör underlättas, vill förorda, att såväl motionärernas förslag om en särskild lånefond som den av Småindustriens exportråd framförda tanken om stipendier för mässdeltagande måtte göras till föremål för utredning.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation har intet att erinra mot att möjligheterna för den föreslagna exportfrämjande åtgärden undersöks, men organisationen framhåller samtidigt vikten av att en samordning såvitt möjligt sker av befintliga och blivande exportstimulerande åtgärder.

Svensk industriförening anser motionärernas förslag utgöra ett intressant uppslag, som är värt att prövas, och att dess realiserande skulle vara av värde såväl för småindustrien som för samhällsekonomin i stort.

Svenska företagens riksförbund tillstyrker förslaget under framhållande att åtgärderna i fråga skulle skapa önskvärda förbättrade marknadskontakter.

Utskottet

Motionärerna har — under hänvisning bl. a. till de exportstimulerande åtgärder som vidtagits i andra länder — föreslagit, att en särskild utredning skulle tillsättas med uppgift att undersöka möjligheterna att exempelvis genom kreditgarantier ge den mindre företagsamheten ökade möjligheter till kontakt med den internationella marknaden på utställningar och mässor i utlandet.

Medan förslaget i huvudsak vunnit anslutning från de organisationer som företräder den medelstora och mindre företagsamheten och från Exportföreningen, har kritiska synpunkter däremot framkommit från kommerskollegium och samtliga hörda handelskamrar. Härvid har bl. a. anförts, att statens medverkan för att stödja småföretagsamhetens exportansträngningar fått en i stort sett tillfredsställande utformning genom de åtgärder som redan vidtagits. Både svårigheterna vid kreditbedömningen och kostnaderna för det administrativa arbetet med låneprövningen anses utgöra skäl som talar mot införandet av ett särskilt statligt kreditstöd, även om

ett sådant bör kunna lämnas undantagsvis inom ramen för redan befintliga former av kreditstöd till hantverk och småindustri. Det anses också vara mest lämpligt att det statliga stödet såsom hittills tar sikte på åtgärder av generell natur.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om det betydelsefulla i att de mindre och medelstora företagens exportmöjligheter tillvaratages. Det förefaller sannolikt att den mindre industrien — såsom motionärerna anfört — ofta själv saknar tillräcklig erfarenhet och erforderliga ekonomiska resurser för att kunna utnyttja sina exportmöjligheter. Det får emellertid icke förbises, att omfattande åtgärder redan vidtagits från statsmakternas sida för att stödja den mindre företagsamheten i detta hänseende. En redogörelse härför har lämnats i de ovan återgivna remissyttrandena. Utskottet vill särskilt rikta uppmärksamheten på den verksamhet som bedrivs av småindustriens exportbyrå i samarbete med företagareföreningarna och den mindre industriens centrala organisationer ävensom på den inom handelsdepartementet arbetande utställningsberedningen. Exportföreningen ser också som en uppgift att medverka vid kollektiva svenska utställningsframträdanden i utlandet. De erfarenheter som inhämtats genom några aktioner under de senaste åren uppges vara gynnsamma och stimulera till fortsatta ansträngningar i samma riktning. Ytterligare må nämnas att det ansetts föreligga möjligheter för mindre företagare att i viss utsträckning erhålla lån genom företagareföreningarna för att kunna visa svenska produkter på utländska mässor.

Utskottet biträder vad kommerskollegium anfört om att statens medverkan för att stödja småföretagsamhetens exportansträngningar erhållit en i nuvarande läge i stort sett tillfredsställande utformning; det är dock möjligt att det kan komma att visa sig erforderligt med ökade ekonomiska insatser på detta område. Utskottet kan därför icke finna att behov föreligger av en särskild utredning rörande ett statligt kreditgarantisystem för mässdeltagande utomlands utan anser att stöd bör lämnas i de former och genom de organ som redan tillskapats för ändamålet. Utskottet vill tillägga att det under alla omständigheter finns skäl avvakta slutförandet av pågående utredning för översyn av kreditstödet åt hantverk och småindustri.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 86 och II: 116 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 april 1959

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Boo, Fahlander, Schmidt, Domö, Larsson, Åke, och Mattsson*;

från andra kammaren: herrar Sköldin*, Larsson i Julita, fru Renström-Ingenäs, herrar Setterberg i Vilske-Kleva, Boija, Johnsson i Skoglösa, Bengtsson i Landskrona och Nordgren.

* Ej närvarande vid justeringen.